

TAVASZ, NYÁR

S Z A T H M Á R I I S T V Á N

Aszöke, hosszú hajú, pattanásos fiú húsvét táján tűnt fel a városban. Piros, bő nadrágja volt, és egészen vékony, átlátszó ujjai. Egyedül sétálgatott, a falakhoz, házakhoz húzódva, már-már rájuk tapadva, és mintha beszélt is volna magában, hisz vonalszerű lila szája állandóan mozgott, rángatózott, messziről figyeltük, mert különös, különös volt. Majd megtudtuk, hogy Chicagóból jött – ahol régóta él – a nagynénjéhez, aki egy faodúban lakik a város szívében, bent, a szürke bérház udvarában, ő is onnan indul el megszokott sétáira; összejöttünk, angol szavakat használt, kifejezéseket, és furcsa dolgokról mesélt nekünk, szabad lányokról, fiúkról, akiket nem köt kötelék, parancs; és napfényes égről az üvegépületek fölött, dzsesszről és bluesről és néger koldusokról, akik az utcán alszanak, az anyjáról, aki naponta átfesti a haját, és olcsó üzletekben vásárol mindenféle kacatot, hogy utána kidobálja őket az ablakon, kiszórja a járókelők fejére; én vagyok a Mikulás, a Jótevő, kiabálja ilyenkor, az emberek döbbenve néznek fel rá, a Vöröskereszt vagyok, ordítja krétahangján, és letépi a blúzát vagy a házi köntösét, és a mellén tényleg ott a kereszt, már többször elvitték, kezelték, mint kísértet, jön onnan haza, hangja alig van, szemei az üregükbe estek, akárha nem is lennének, főzz egy kis hazai levest, mondja, és hagyd, hogy haljak meg szépen. És utána olyan, mintha valóban meghalt volna, szinte nem is lélegzik. Hetekig ki se mozdul, majd minden kezdődik előlről. Félvér barátaim vannak, van, aki lakkozza a körmét, én is csináltam már, de hamar lekopik, lepörög, és utána csúnya; dolgoznom kellett, egy gyárba kerültem, vaslemezeket fűrtünk érzékeny gépekkel, hatalmas férfiak dolgoztak itt, copfba kötötték a hajukat, vagy sísapkát húztak a fejükre, egész nap forróság vett körül, a végében néha pihentem, el-elszívtam egy cigarettát, de rájöttek, figyeltek rám, lazsálni nem lehetett. Sárkánylehelete volt itt mindennek, de kellett a dohány, mert mit mondok a haveroknak hétvégén, hogy

nincs egy centem se? Ittuk a sört, vedeltük ilyenkor, lebujokba jártunk, csóró zenészek bőfögtek a pódiumon, de volt, hogy egészen jól játszottak, nem volt lassú tánc, de azért dörgölözni lehetett, kemény fenekű lányokhoz, a testük tüzes volt, sütöttek, mint minden ott benn a gyárban, együtt itták velünk a sört, rúzsos szájuk lassan szétmaszatólódott, mint valami agyonvert pipacs, de ez nem érdekelt, ezt csak később láttam, rám annyira nem haraptak, az izmos haverok voltak a sláger, de néha én is becsúsztam, dörgölözni, ezért nem volt harag, és néha egészen jól sikerült, vagy majdnem jól, ilyenkor megijedtem egy kicsit, de hisz ez a természet, mondták később a fiúk, és jót röhögtek rajtam, anyám jutott az eszembe, ne most, csak most ne, de nem tudtam kiszorítani, egyedül mentem haza általában, és sokszor úgy éreztem, valami nagyon fáj, azonban nem jöttem rá, hogy mi, lefeküdtem, és másnap újból a tüzet okádó gyár. Tablettákat is szedtem. A piros volt a kedvencem. Gyenge lettem, össze-összeestem. Kitétek a gyárból. Anyám már megint szórta a holmikát, néha a székeket is kidobálta, volt, hogy teljesen üres lett a lakás, apámról egy szót sem szólt, pedig tudtam, éreztem, hogy szereti nagyon. Anyámat zárt intézetbe helyezték, egyedül néztem a málló falakat.

És akkor írt a nagynéném, anyám nővére, nem érzi jól magát, senkije sincsen, jöjjön valaki, siessen, fél. Még pénzt is küld, ki tudja, hogy honnan szedte, halványan emlékeztem rá, szőke haja volt, ráncos arca, de akkor még nem is volt öreg; anyámmal nem tudtam beszélni, munkám nem volt, felültem a gépre, és bámultam ki az ablakon. Óriási felhőkbe fúródtunk, fehér volt minden, vég nélküli, én azt hittem, hogy most mindennek vége, de a dolgok állandóan újrakezdődnek, whiskyt ittam, és megpróbáltam nevetni, akkor eszembe jutott, hogy a hajamat már hetek óta nem mostam, bementem a mosdóba, a csap alá dugtam a fejem, igazán jó volt, és arra gondoltam, hogy apámat is láthatom talán. De később más kötött le. A gép ereszkedett, bedobtam még egy whiskyt, majdnem ingyen adták. Gyerünk! Katonazsák a vállamon. Épphogy felkelt a nap. Csípte az arcomat a friss levegő, minden sárgállott, akár a citrom, jólesett új helyen lenni, éreztem, szívem egészen könnyű, a várost nem ismerem, hatalmasak voltak a falak, és az emberek nyelve idegen, de nem zavart, miért is aggatott volna, hisz úton voltam, útban valami felé. A buszban megszomjaztam, az állomáson ittam vizet, megjegyeztem, klóros volt, épp kilépni akartam a bűzös vécéből, még arra is gondoltam, hogy pénzt hagyok ott a ronda kis tálkán, de nem tudtam, mennyit illik, nem éreztem az itteni pénz súlyát, úgy látszik, tétováztam lépés közben, pontosabban a legelején, mert valaki

gyengéden visszahúzott, de úgy is lehetett értelmezni, hogy véletlenül tette, nem volt szándékában, csak konkrétan ért hozzám, odanéztem, mintha épp ő is lépett volna, angolul szoltam, ez nálam automatikus, gyorsan eltűnt, ha jól láttam, a kopottzöld fülkék egyikében.

A nagynénemre nehezen leltem. Senki se ismerte az utcát. Le-föl mászkáltam a kirakatok előtt. Már alkonyodott. Furcsa kezdett lenni. Mind furcsább. Hirtelen anyámra gondoltam, és arra, hogy valamikor itt éltem én. Anyám nővérének ez a lakása akkor még nem volt meg. Éhség kapott el. Kenyeret vettem és tejet. Avaskorlátra ültem. Egészen hideg volt. Fejem fölött az ágak. Azért tudtam, hogy tavasz van.

És megllett a ház. Egy óriási kapun kellett bemenni. Piszok, szemét meg minden. Szürke lépcsőházak jobbról és balról, betört ablakok, az udvar mélyén halvány fény. Éreztem, hogy ott van. Rányitottam. Nem is csodálkozott. Olajszag volt benn, mindjárt az ajtónál egy nagy fehér lavór. Az ágyban feküdt. Ráncai, mint apró siklók, ha megmozdult az arc. Gyenge volt és nagyon beteg. Ezt még én is láttam, mielőtt beszélt volna magáról. Anyád?, kérdezte, mostanában annyit gondolok rá, lehet, hogy találkozunk hamarosan, de nem nézett rám, valahova messze nézett. Egy szál égő égett, hatalmas barna macska aludt a szék alatt, üdvözöl, hazudtam, ő is így gondolja, de tudtam, hogy nem hiszi el. Fölkelt, a hálóingben mintha semmi sem lenne, különös illatot árasztott, nem volt kellemetlen, a sarokba mutatott, vödrök voltak ott meg söprű és lapát; felteszünk egy függönyt, azon a kihúzható fotelon elférsz, láttam a szövetből kiágaskodó rugókat, megtántorodott, segíts rajtam kérlek, segíts, ezt akarom. Megfogtam a kezét. Lefektettem. Nem értettem egészen. Csönd volt. Ültömben aludtam el. Arra ébredtem, hogy a szívem kalimpál. Nagyon. A néni hörgött az ágyban. Kintről lárma, zaj hallatszott. Kitaratóan krákoztak az ajtó előtt. Aludni még! De nem sikerült. Nemsokára kivilágosodott. Nyújtózkodott a macska. Az ajtót kaparta később. Fölkeltem, kiengedtem, kanálisszag jött be, csak később tudtam megnevezni, de olyan ismerős volt, olyan.

Mi merre laktunk?, kérdeztem reggeli után a szürke arcú asszonyt, hol volt a ház?, udvari volt, kicsi kerttel, a nyeszlett barackfákról már zölden leszedték a termést, egy részeges család lakott a sarokban, a férfi matróztrikóban járt-kelt egész nap, rumot ivott, és bömböltette a rádiót. A régi, lámpás rádiót; zöld szeme, mint valami kidülledt halszem, nem emlékszel?, anyád barátkozott vele, sokszor azt hittük, van köztük valami, ezt most már megmondhatom neked, hisz nagy vagy, majdnem férfi, de ma sem tudom, tényleg nem tudom, néha

átjött a matróz, és mesélt a tengerekről, a napról, a hullámokról, szőrös felsőtestére (ha kértük, megmutatta) egy hatalmas hajó volt tetoválva, meg halfarkú lányok, mekkora mellekkel!, az izmaival úgy tudott játszani, hogy azok mozogtak, szinte kedvem lett volna beléjük markolni; tudod, én sohase mentem férjhez, valahogy nem jött össze, meg nem is volt hozzá kedvem, nem akaródzott, akkor másként éltek, nem ilyen nyíltan, nem beszélgettek erről az emberek, de én úgy meg tudtam volna fogni azokat a ciciket, így neveztük előttem, a gyerekek előtt, de nem is tudom, lehet hogy csak a kiégett matróz testéhez akartam nyúlni, habár később egyszer a szabónőmnél, mikor ruhát próbáltam, szép, barna ruha volt, elegáns, finom kosztüm, a kisasszony, mert így kellett szólítani, a mellemre tette a kezét, tegyem én is ezt vele, mondta, de nem csináltam, úgy gondoltam, minek, de azért ott varrattam továbbra is, de más semmi sem történt.

Volt, hogy a matróz nálunk rúgott be. Anyád ilyenkor szinte babusgatta, forró homlokát borogatta, lefektette, az meg csak dörmögött, morgott, de már aludt is, olyan átmeneti ember volt, mindig két világ, erő, pólus, szék között, a felesége nem nagyon izgatta, zavartatta magát miatta, lomposan öltözött, kihízott, kirotolózott pongyolákban defilírozott, rüeszkös, sárga combja ki-kivillant, bámult, nyíltan szerelmeskedett a szomszéd asztalossal, akinek a műhelye a ti szobátok mellett volt, nem emlékszel?, te mondogattad sokszor, valaki, valaki sír odaát, hol az anyukája?, hol?, pedig csak a fűrészdolgozott, falazott, mert ezt mindenki tudta, a fűrészpörban szerelmeskednek, a csábító faszagban, milyen finom is lehetett, eredeti, és ha a fűrészhallgatott, akkor már megint minden rendben volt, újra bömbölt a rádió és a matróz újabb üvegekkel vette körül magát.

Itt laktatok. Apád később elment. Lehet, hogy a tengerész miatt, ki tudja. Anyád sírógörcsöt kapott, ököllel verte a falat, az ajtókat, az apró kis zsidó asszony a legkisebb lakásból egészen megijedt, a legnagyobb késeit vitte el köszörülten a mesterhez, és mindenféle rémhistóriákat mesélt rólunk – mert akkor már én is veletek laktam – a pletykákra éhes szomszédoknak. Közben a matróz már fehér egereket látott, és azt állította, hogy lelopták a melléről a nagy keblű nőt, a csöcsös habléányokat. Tajtékozott, csak úgy villogtak a sárga fogai. El is vitték. Szirénázó mentőkocsi száguldott vele a kórház felé. Az egész utca kicsődült. Megrendülve néztek a krémszín autó után. A férfi pár napra rá meghalt. Temetése napján sírt lehangosabban a fűrészhallgatást.

Anyád megroggyant, legyengült. És apád csak nem jött vissza. Tenni kellett valamit. Úgy-ahogy felhizlaltam. Te is cseperedni kezdted,

emlékezz már, próbálj, már óvodába jártál, többször meg is vertek a gyerekek, egyszer ürülékkel akartak megetetni, hetekig ki se mozdultál, magas lázad volt, és dobáltad magad, emlékszel?, tehát változtatni kellett mindenben. Kapóra jöttek a kinti rokonok. Ripsz-ropsz kiutaztok. A többit csak te tudod, tudhatod.

A fiú ezt persze nem egy szuszra mesélte el. Már összejártunk, barátkoztunk, a helyet is ismertük, ahol lakott, és a ráncos öreg néni is, nagyon beteg lehetett, alig ment, bukdácsolgatott. Tehát valahogy jó volt együtt, ő szeretett beszélni, belejött a nyelvbe, már helyesen használta a szavakat, közben egészen meleg lett, kijártunk Palicsra fürödni, a strandra, volt itt két testvér, ápolók lehetek, azt hiszem, egyszer megfogták és lesúrolták, ez jól jön, ez mindig jól jön, mondogatták, a fiú vigyorgott, szeretek mosdani, mondta, erősködött, de néha nincs hozzá erőm. Nem bírok. Hippinek tartottuk. Biztosak voltunk benne, hogy az. Később egyedül kószálgattott újra. Úgy, mint régen, egészen a házakhoz, a falakhoz lapult, és motyogott, motyogott, mondta, mondta, nem is zavartuk, hagytuk, hadd éljen, létezzen így, így is, más dolgokkal voltunk elfoglalva, a fák lassan elvirágoztak, könnyű volt a levegő, nagyon, a távolban rózsaszín, lila, sárga felhők úszkáltak, néha teljesen fehér volt az ég, pedig már esteledett, halványan, félősen jöttek fel a csillagok, éreztük, közel a nyár, egészen közel, az iskola vége is, utakat láttunk, messzi hegyeket, kísértett a jövő erősen, könnyörtelenül.

Az amerikai fiú egy nap felindultan, zavarodottan, mint aki akarja is meg nem is, de mit?, jött oda hozzánk, a parkban voltunk, ide nem nagyon járt, valahogy összejött másokkal is, furcsa emberekkel, mi nem kedveltük őket, annyit tudtunk, hogy az erdőbe járnak, lányokat is hívnak, gitárt is visznek; virágos ingben volt, és alul kiszélesedő nadrágban, kirítt még mindig, megfordultak utána, de mindegy, neki lehetett, ő idegen, igen, egy gyűrött plakátot dugott az orrunk alá, kiabáltak róla a színek, egy fénykép is volt rajta, ovális arc, meg pársoros szöveg, apám holnap kiállít a városban, mondta, dadogta, nyögdecselte, csodálkoztunk, meglepődtünk, nem tudtuk, tudhattuk, hogy jelent valamit számára az apja, hisz alig beszélt róla, de lehet, hogy amikor egyedül mászkált, hozzá szólt, vele társalgott, említette egyszer, hogy a lelkek találkozhatnak, úgy minden nélkül, test nélkül, de nem is nagyon figyeltünk oda, apám, tudjátok, festő, meg szőnyegeket is sző, faliszőnyegeket, erőlködött tovább, ezt a néném mesélte, de ő is csak úgy hallotta mástól, tehát holnap este a galériában, menjek, menjek el?, jó is lenne meg nem is, mit csináljak?, miért kell mindig csinálni valamit, miért? Nehogy sírjon, nehogy,

szuggeráltam, rossz lenne, igazán, elmegyünk veled, ha akarod, igazából nem tudtuk, hogy érez, mit érez, mindegyikünknek volt apja, mindennap találkoztunk, föl se merülhetett a gondolat, hogy nincs, vagy hogy eltűnhet, eszembe jut sokszor, folytatta, de most itt lesz, egészen itt. Alig emlékszem rá, az anyámmal nem beszéltünk róla, azonban velünk volt, mindig, ezt mindketten tudtuk. Megyek, hazamegyek, aludnom kell, holnapra jó akarok lenni. Kész akar lenni, Istenem, ne ki!

Másnap a képtárnál találkoztunk. Nem voltunk elég tapintatosak. Láttuk, hogy ideges, és hogy haját is mosott, de nemigen szóltunk hozzá, hülyéskedtünk. A tárlat megnyitója már folyt. Sokan voltak. Idősek, diákok, gyerekek. Egy szakállas férfi mondta vagy inkább olvashatta a szöveget, nem lehetett pontosan látni, egy hosszú, vékony, szőkés-őszes ember állt mellette, a szeme mintha rángatózott volna, levehette a szemüvegét, gondoltam, és mindjárt tudtam, biztos voltam benne, hogy ez az apja. Hirtelen tapsolni kezdtek, mozgolódás támadt, mintha mindenki egyszerre kezdett volna el beszélni, ezüsttálcákon rezgő poharakat hoztak, egymáshoz értek, koccantak, szinte csilingeltek, akaratlanul is a szánkókra gondoltam, a hideg télre, de most meleg volt, majdnem hőség, egyszerre nyúltunk az ital után, pedig lehet, hogy bennünket nem is kínáltak, mindegy, nem volt érdekes, ő kettőt is vett, erős, erős, mondta valaki, nem baj, nem számít, nevetni akart vagy legalábbis mosolyogni, nem, nem ment, nem sikerült, lökdöstek bennünket, a képeket, a tárgyakat nézték, a magas ember beszélgetett, apró kislányok futkostak körülötte, egy egészen finom, fekete asszony belekarolt, de éreztem, mindenki tudja közülünk, hogy már észrevette, a fiú újból a tálca felé nyúlt, menj, már, mire vársz, súgtuk neki, sót löktünk is rajta egy kicsit, elindult, virágos ingén fellángoltak a virágok, én így láttam, bizonyára a meleg, a zaj, az izgalom miatt, mert azért kedveltem őt, és mintha valamit meg is éreztem volna akkor abból, ami benne honolhatott, félénken, esetlenül bukdácsolt arra, a férfi oldalra lépett, az oszlop mögé, így nem láthattuk, amikor odaért, erősödött a zaj, egyesek furcsán néztek ránk, a tálcás kikerült minket, valahogy kikíváncsoltunk innen, leültünk a kinti lépcsőre, a bejárat elé, violaszínben úszott a város, a neonok mint vibráló madarak a fejünk fölött, szállingóztak kifelé az emberek, és megjelent ő is, olyan volt, mint eddig, ideges és határozatlan, alig beszélt velem, mondta, suttyomban adott egy kis pénzt, nem ér rá, utaznia kell, ennyi az egész, jó, gyertek, sört fizetek, hisz nagy nap volt a mai, nagyon nagy, de éreztük, mégsem olyan egyszerű mindez, valahogy nem stimmel, nem, láthatta rajtunk, hippi

vagyok, vagy nem!, kiáltotta erőltetetten, ne sírj, ne sírj, drukoltam újból, és erősen verni kezdett a szívem.

És akkor ordítani kezdtünk, teljes erőből, bele, bele a mind jobban sötétedő napba, időbe, világba, és hangunk fölverte a várost, megzörgette az ablakokat, fölroppentette a galambokat, szinte megállította a bordó, vérző villamost, eljutott az öregasszony odújába is, a deszkák közé bújt, fessegette őket, a szú, a szú, megvadult, meg, súgta, nyögte az idős asszony, és föltápászkodott, a kanális őrült erővel nyelte a vizet, a szennyet, csavargók, részegesek ugrottak fel a lepiszkított padokról, a járdák széléről, égők, lámpák aludtak ki, és mi csak görgettük kifelé a tehetetlenség, a fájdalom hangjait, minden irányba, azonban a szőkés-őszes férfi csak nem jelent meg, nem lépett felénk, és lassan, mint aki nem tehet mást, nem csinálhatja másként, beleitatódtunk az előttünk álló éjszakába.

